

מראה מקומות, שיעור מאת הג"ר דוד בלום שליט"א

יומא ב. - בענין הפרשת כהן גדול ז' ימים קודם יום הכיפורים

1. משנה יומא ב., וז"ל, "שבעת ימים קודם יום הכפורים מפרישין כהן גדול מביתו ללשכת פרהדרין ומתקינין לו כהן אחר תחתיו שמא יארע בו פסול ר' יהודה אומר אף אשה אחרת מתקינין לו שמא תמות אשתו שנאמר וכפר בעדו ובעד ביתו ביתו זו אשתו אמרו לו אם כן אין לדבר סוף."

ורש"י שם, וז"ל, "שבעת ימים קודם יוה"כ מפרישין כ"ג. שכל עבודת יוה"כ אינה כשירה אלא בו כדיליף בהוריות בפרק בתרא (דף יב:) דכתיב גבי יום הכפורים וכפר הכהן אשר ימשח אותו ובגמרא (דף ו.) מפרש למה מפרישין: ללשכת פרהדרין. כך שמה ובגמרא מפרש למה נקראת כן: ומתקינין לו. ומזמינין כהן אחר להיות כהן גדול תחתיו אם יארע בו פסול קרי או שאר טומאה המעכבין מלבוא למקדש: ובעד ביתו. גבי יוה"כ כתיב באחרי מות: א"כ. דחיישת למיתה: אין לדבר סוף. שמא גם זו תמות."

2. בעל המאור בדף א. לדפי הרי"ף, ד"ה והוה, וז"ל, "והוי יודע כי בעלי הקרובו"ת שהכניסו בפיוטיהן בסדר עבודת היום ארבעה פייסות טעו כולם במשנתנו ולא הבינו כי הפייסות החשובים במשנתנו לשאר ימות השנה הם ולא ביום הכפורים לפי שכל עבודות היום אינה כשרה אלא בכרן גדול."

ומלחמות שם, וז"ל, "אין ספק שהפייס הראשון שהוא תרומת הדשן הואיל והוא כשר קודם חצות אינו עבודת יוה"כ אלא עבודת לילה ואינו בכ"ג כלל שלא נתנו לכ"ג אלא עבודת היום."

3. גמרא לקמן מז., וז"ל, "פעם אחת סיפר דברים עם ערבי אחד בשוק ונתזה צינורא מפיו על בגדיו ונכנס ישבב אחיו ושמש תחתיו וראתה אמן שני כהנים גדולים ביום אחד ושוב אמרו עליו על רבי ישמעאל בן קמחית פעם אחת יצא וסיפר עם אדון אחד בשוק ונתזה צינורא מפיו על בגדיו ונכנס יוסף (עם) אחיו ושמש תחתיו וראתה אמן שני כהנים גדולים ביום אחד."

4. שפת אמת יומא ב., וז"ל, "מפרישין מביתו ללשכת פרהדרין, לכאורה נראה דהמצוה הוא כמו מצות ז' ימים תשבו כעין תדורו מ"מ דבר עראי מותר לעשות חוץ לסוכה דהא בסוכה (מ"ג.) ילפינן מה דכתיב בסוכות תשבו מתשבו דמילואים ע"ש."

5. תוספות ישנים יומא ב., וז"ל, "ומתקינין לו כהן אחר תחתיו. להתקין לו בגדי זהב כמדתו כדאמרינן לקמן פ"ב (דף כג:) ובתמיד נשחט (דף סה:) כמדתו שלא יחסר ולא יותיר ולהזהירו לשמור עצמו בטהרה ודווקא מתקינין אבל לא היו מפרישין כדאמרינן בגמ' דהפרשה לא מעכבא."

6. תוספות הרא"ש שם ד"ה מתקינין, וז"ל, "ולא היו מפרישין אותו דהפרשה לא מעכבא כדאמר בגמ', וכן לר' יהודה לא היו מתקינין לו אשה אחרת לשני דלא מעכבא, ומה שהיו ממהרין לתקן אחר קודם יום הכיפורים לפי שיהא מזומן אם אירע פסול בראשון שישמש מיד תחתיו, א"נ מתקינין לו בגדי זהב כמדתו כדאמרינן לקמן בפ"ב ובפ' תמיד נשחט מדו כמדתו שלא יחסר ושלא יוסיף, א"נ מתוך שרואה כהן גדול שאחר מזומן לעבוד תחתיו הוא נזהר יותר מכל טומאה."

7. גמרא לקמן יג., וז"ל, "ר' יהודה אומר אף אשה אחרת מתקינין לו : ורבנן נמי הא חיישי לשמא אמרי לך רבנן טומאה שכיחא מיתה לא שכיחא : אמרו לו א"כ אין לדבר סוף : שפיר קא אמרי ליה לרבי יהודה ורבי יהודה אמר לך למיתה דחדא חיישינן למיתה דתרתיה לא חיישינן ורבנן אי איכא למיחש אפילו למיתה דתרין חיישינן ורבנן נימרו אינהו לנפשייהו אמרי לך רבנן כ"ג זריז הוא אי זריז הוא למה מתקינין כהן אחר כיון דעבדינן ליה צרה כל שכן דמזדרז טפי."

8. גבורת ארי יומא ב., וז"ל, "מיהו הא מיבעי לי היכא שאירע שמתה אשתו של כהן גדול ביום הכיפורים ולא יש אחרת לכונסה מי ישמש אי כהן גדול עדיף שפירש שבעה ואף על גב דלית ליה ביתו פרישת שבעה עדיף כיון דנתבאר דביתו נמי אינו מעכב או דלמא ביתו עדיף מפרישת ז' וישמש כהן האחר שהזמינו תחתיו אף על גב דלא פירש שבעה הואיל ויש לו אשה. ומסתבר דהשני משמש הואיל ויש לו בית דאילו כהן גדול דאין לו בית משמש איכא חסרון מצוה בשעת עבודה מה שאין כן השני אף על פי שלא פירש ז' אין כאן חסרון מצוה בגופו ועל דרך שפירשתי בסמוך. מיהו כד דייקת שפיר שמע מינה דביתו מעכב אפילו בדיעבד מדחייש ר' יהודה לשמא תמות אשתו מכל מקום מודה דמתקינין כהן אחר ולא אמר דמפרישין שמע מינה מה שאינו מעכב בדיעבד לא חייש לספיקא מאי אמרת דחייש לספיקא מכל מקום אפילו למה שאינו מעכב והא דלא חשו לספק פרישה משום דכהן גדול זריז הוא הא לר' יהודה דחייש למיתה משום מעלת כפרה הוה ליה למיחש דלמא ימות הכהן גדול גופיה ונמצא השני משמש תחתיו בלי פרישה והשתא למיתת אשתו חייש ר"י ומתקינין לו אשה אחרת אף על גב דחשש מיתת אשתו לא איכפת לן אלא ביומו שמא תמות ביום הכיפורים כל שכן דהוה לן לפרוש כהן אחר דיש לחוש זמן גדול יותר למיתת כהן גדול כל ז' ימי הפרישה שאם ימות ביום ב' מימי הפרישה בטל מצות פרישה מן כהן השני אלא ודאי שמע מינה דלא חייש לספק פרישה דלמא ימות כהן גדול ונמצא השני משמש בלי פרישה הואיל ואין הפרישה מעכב בדיעבד ואפילו הכי חייש לשמא תמות אשתו שמע מינה דביתו מעכב אפילו בדיעבד וכיון דהוכחנו דביתו מעכב ממילא שמע מינה היכא דמתה אשתו של כהן גדול ישמש השני תחתיו דיש לו אשה ואף על גב שלא היה לו פרישה דאינה מעכבא ואילו ביתו מעכב."

9. רמב"ם הלכות עבודת יום הכיפורים פ"א ה"ב, וז"ל, "וכן שאר העבודות של יום זה כגון הקטרת הקטורת של כל יום והטבת הנרות הכל עשוי בכהן גדול נשוי שנאמר וכפר בעדו ובעד ביתו ביתו זו אשתו."

10. רמב"ם הלכות כלי המקדש פ"ה ה"י, וז"ל, "ואם נשא שתים אינו יכול לעבוד ביום הצום עד שיגרש לאחת."

11. גמרא לקמן לט., וז"ל, "הכהנים הוא דתניא רבי חנינא סגן הכהנים אומר למה סגן מימינו שאם אירע בו פסול בכהן גדול נכנס סגן ומשמש תחתיו."

וגבורת ארי שם, וז"ל, "למה סגן ממונה שאם אירע בו פסול בכהן גדול. קשה לי כיון שיש כהן ידוע וממונה לכך תמיד לכשיארע בו פסול נכנס ומשמש תחתיו לרבי חנינא סגן הכהנים והא מתניתין דפליגי על מתניתא כוותיה אתיא אם כן למה תנן בריש פרק קמא ומתקינין לו כהן אחר תחתיו מאי מתקינין הא מתוקן וקאי כבר אותו כהן ותמיד מתוקן וממונה ומזומן לכך. ואולי מתניתין מיירי בדליכא סגן כגון שמת ולא מינו אחר תחתיו דלפי שעה מתקינין כהן אחר תחתיו שמא יארע בו פסול בכהן גדול באותו יום הכיפורים ישמש זה תחתיו."

12. גמרא לקמן ב: ,וז"ל, "ואימא צוה דיום הכפורים דכתיב ויעש כאשר צוה ה' את משה."

ורש"ש שם, יומא ב: ,וז"ל, ואימא צוה צוה דיוה"כ דכתיב ויעש כו'. הן לפי המבואר בש"ר ס"פ ל"ח ובויק"ר פכ"א דאהרן ה"ל רשות ליכנס בכל שעה שירצה בסדר הזה ולפ"ז יל"פ הכתוב דויעש כו' לא כפרש"י כשהגיע יוה"כ אלא תיכף כשא"ל משה הפרשה וכן שמעתי בשם הגר"א ז"ל . י"ל דכוונת הגמרא דנילף מצוה דאהרן היה טעון ג"כ פרישה בכל עת שהיה רוצה להכנס ולכפר אתא ליוה"כ ומתורץ קושיית התוס'. והא דקאמר הש"ס צוה דיוה"כ ל"ד אלא ר"ל דכתיב גבי יוה"כ והא דקאמר לקמן וכ"ת יוה"כ קמא הוא דבעי פרישה כו' דלפ"ז הל"ל יומא קמא. י"ל גלפ"ז הל"ל יוצא קמא. י"ל דלא על אהרן לבד קאמר אלא על כל כה"ג:

13. מדרש רבה שמות פל"ח אות ח', ,וז"ל, "כך אהרן היה נכנס בכל שעה לבית קדשי הקדשים ואלולי זכיות הרבה שהיו נכנסות עמו ומסייעות אותו לא היה יכול להכנס למה שהיו מלאכי השרת שם."

14. גמרא מנחות קט: ,וז"ל, "דתניא אותה שנה שמת שמעון הצדיק אמר להן שנה זו הוא מת אמרו לו מנין אתה יודע אמר להן כל יום הכפורים נזדמן לי זקן אחד לבוש לבנים ונתעטף לבנים ונכנס עמי ויצא עמי שנה זו נזדמן לי זקן אחד לבוש שחורים ונתעטף שחורים ונכנס עמי ולא יצא עמי."

ותוס' שם ד"ה נזדמן, ,וז"ל, "בירושלמי פריך והכתיב וכל אדם לא יהיה באהל מועד ואפי' מלאכים דכתיב ודמות פניהם פני אדם ומשני דשמא שכינה היתה."

15. משנת רבי אהרן, כרך א' עמוד 153-152, ,וז"ל, "וענין הריחוק וההסתרה אינו בתורת עונש, אלא שכך היא המציאות כי העוונות מבדילים ומרחיקים. ובאמת יש בזה גם ענין של חסד, כי באופן אחר, היינו אילולא ההסתרה והריחוק לא היה באפשרי להתקיים במצב של חטא, וכענין שנאמר אחר חטא העגל (שמות ל"ב, ל"ד): הנה מלאכי ילך לפניך וגו', ונאמר (שם ל"ג, ה'): רגע אחד אעלה בקרבך וגו', הרי שאחר החטא היתה סכנה גדולה בהמשכת ההתקרבות הגדולה, כי התגלות האור פועלת השגחה גלויה, ואי אפשר לקיום העוון מצד תוקף אור הקדושה, ומגדר זה הוא מאמרם ז"ל (ב"ק נ', א'): וסביביו נשערה מאד (תהלים נ', ג'), מלמד שמקב"ה מדקדק עם סביביו אפי' כחוט השערה, ולכן במדבר היו נענשים מיד על כל חטא, ומה"ט הכהנים הגדולים שבבית שני רובם לא הוציאו שנתם (יומא ט', א'), שלא היו ברום המעלה לפי תוקף הקדושה והשראת השכינה במקדש, ובפרט ביוה"כ דקרא: דכל אדם לא יהיה באהל מועד (ויקרא ט"ז, י"ז), קאי על הכהן גדול עצמו שלא היה אז בבחינת אדם רק מלאך, והם לא היו ברום נעלה זו, ואף שחז"ל (יומא שם) קראו עליהם המקרא (משלי י', כ"ז): יראת ה' תוסיף ימים ושנות רשעים תקצרנה, אך אינו כפשוטו שהיו כולם רשעים, ח"ו, שהרי נמנה ביניהם גם יהושע בן גמלא שהיה צדיק גדול ובעל מעשים, וכמו שאמרו: ברם זכור אותו האיש לטוב ויהושע בן גמלא שמו שאלמלא הוא נשתכחה תורה מישראל [יומא שם] מתוך שנותנים ממון לכהונה וכו', הרי באמת היה מצדם מסי"נ לעבודה, דהרי ראו בחוש שאינם מוציאים שנתם, אלא שלא היו במדרגה הדרושה לפי תוקף התגלות הקדושה, וכשעשו דבר מה שלא כהוגן נענשו על אתר ולפיכך מדרכי החסד של הבורא הוא ענין הריחוק והסתרת הפנים ומיעוט האורה וחיות של קדושה, שהוא באמת מיעוט מחיים, וכל החיות הוא אך כקיום הנבראים הדוממים ובע"ח, ע"ד שאמר ר' יונתן בן עמרם לרבי פרנסני ככלב וכעורב (ב"ב ת, א), ואחרי ההסתרה מתקיים ומתפרנס האדם בגדר זה, והנהגה זו היא ממדת ארך אפים, שאפשר לסבול החטא כדי שיוכל החוטא לשוב בתשובה."